

Népesedési világnap, 2015. július 11.

Tartalom

A világ népessége	1
A népességnövekedés múltbeli jellemzői	1
Termékenység	2
Halandóság, várható élettartam	2
Nemzetközi vándorlás	2
Jövőbeli kilátások	3
Népességnövekedési hipotézisek	3
Termékenységi kilátások	4
A várható élettartam alakulása	4
A nemzetközi vándorlás jövője	4
Az Európai Unió népessége	5
Gyarapodó és csökkenő népességű tagországok	5
Termékenységi jellemzők	5
Halandósági viszonyok	6
Az EU-28 népességének jövője	6

A világ népessége

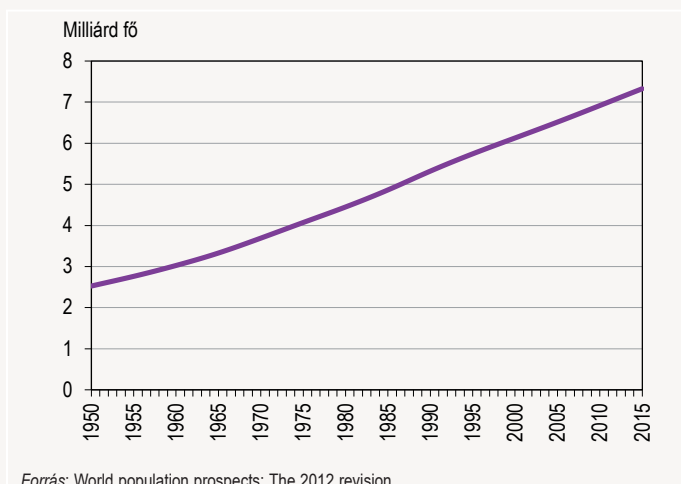
A népességnövekedés múltbeli jellemzői

Az ENSZ-nek a világ népességszámára vonatkozó becslése szerint 2015. július 1-jén a Föld népessége meghaladta a 7,3 milliárd főt.¹ Az emberiség népességfejlődése hosszú időszakon keresztül igen alacsony és ingatag volt, háborúk, éhínségek és járványok miatt gyakran következett be jelentős népességcsökkenés. A népességyarapodás ütemét és mér-

tékét az elmúlt 350 évben tudjuk viszonylag megbízható adatok alapján nyomon követni. Ezek szerint a világ népességének lélekszáma 1650 és 1850 között több mint duplájára nőtt, a 19. század közepén 1,26 milliárd főt tett ki. Ezt követően már csak száz évre volt szükség ahhoz, hogy a népességszám ismét megkétszereződjön, és 1950-ben 2,5 milliárd főt érjen el. A robbanásszerű növekedés a múlt század közepétől indult meg, 1960-ban átlépte a 3 milliárdos lélekszámot, majd onnantól 12–15 évente újabb 1-1 milliárd fővel gyarapodott. Az 1950. évi 2,5 milliárdos lélekszám 37 év alatt nőtt a kétszeresére, 1987-ben már meghaladta az 5 milliárd főt, 2012-ben 7 milliárd fölé emelkedett.

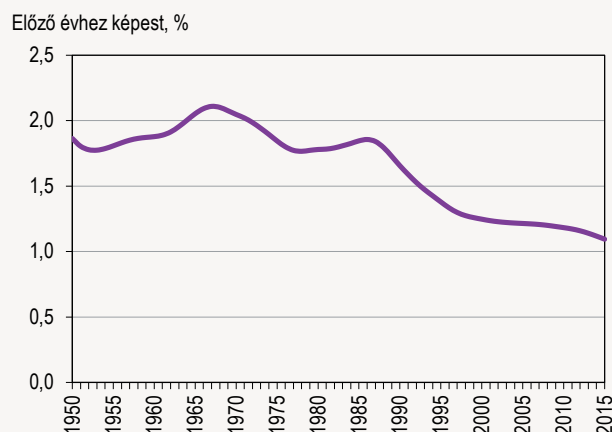
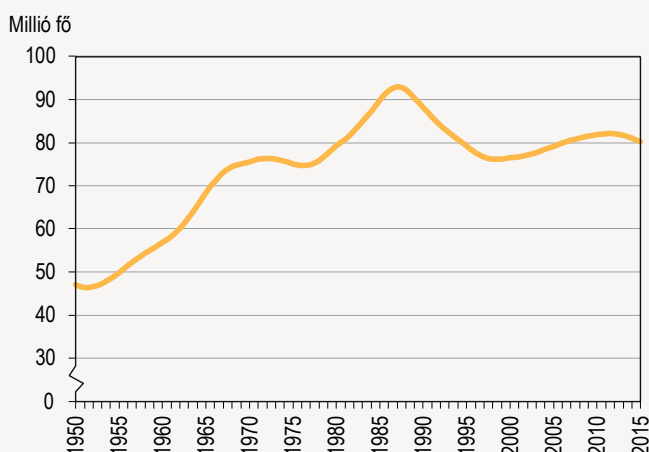
1. ábra

A világ népességének alakulása

2. ábra

A világ népességének évenkénti gyarapodása

¹ A világ népességszámára vonatkozó becslések főleg a népszámlálások és a népmozgalmi adatokon alapulnak, ahol ezek nem elérhetők, ott különböző típusú, többnyire reprezentatív vizsgálatok eredményeinek felhasználásával történnék. Forrás: World population prospects: The 2012 Revision.

A népességnövekedés üteme az 1960-as évek második felében volt a legjelentősebb, akkor évente több mint 2 százalékkal növekedett a népességszám. Az elmúlt évtizedekben jelentősen, mintegy a felére, 1,1 százalékra lassult az évenkénti növekedési ütem. Ez a folyamat egy lélekszámában folyamatosan növekvő népességszámot érintett, így a gyarapodás évenkénti abszolút száma is emelkedett: az 1950-es évek első felében mért évenkénti 47 millió főről az 1980-as évek végére évi 92 millió főre. 2014-ben 81 millió fővel nőtt a világ népességszáma, 2015-ben pedig várhatóan 80,2 millió fővel gyarapodik.

A népességnövekedés igen eltérő módon érintette az egyes földrészek lakosságát. A népességrobbanás elsősorban az afrikai kontinensen volt tetten érhető, ahol 1950 és 2013 között csaknem ötszörösére nőtt a népességszám, de Ázsia és Latin-Amerika lakossága is több mint háromszorosára emelkedett ezen időszak alatt. A legkisebb növekedés Európában volt, mindössze 1,35-szoros népességszám-gyarapodással. Mindez átrajzolta a Föld népességének kontinensek szerinti eloszlását. 1950-ben Ázsia lakossága tette ki a világ népességének 55 százalékát, ez 2013-ban 60 százalékra emelkedett, Afrika népességének részesedése ugyanezen időszak alatt 9,1-ről 15,5 százalékra nőtt. Európa népessége 1950-ben több mint egyötödét (21,7%) tette ki a világ népességének, 2013-ban viszont csak valamivel több mint egytizedét (10,4%). Afrika népességszáma jelenleg másfélszerese az európainak, míg 1950-ben csak kevesebb mint fele volt (42%-a). A népességszám eltolódása Ázsiához viszonyítva még szembevetőbb: 1950-ben Ázsia népessége valamivel több mint kétszerese volt az európainak, jelenleg viszont közel hatszorosa.

Termékenység

A népességnövekedés demográfiai hajtóerejét a termékenység szintje adja. Alapvetően ez határozza meg a világ és az egyes földrészek népességének létszámát, növekedési ütemét. A népességnövekedés lassuló ütemében az játszott a meghatározó szerepet, hogy az egy nőre jutó átlagos gyermekszám 1960 és 2010 között világméretben a felére, 5,02-ről 2,53-ra csökkent. A földrészeket tekintve ki kell emelni Ázsiát, ahol e mutató értéke több mint felére, az országok közül pedig Kínát, ahol ezen időszak alatt 6,11-ről 1,63-ra, alig több mint egynegyedére zuhant az egy nőre jutó átlagos gyermekszám. A világátlagnál kisebb mértékű volt a csökkenés Afrikában, ahol jelenleg is a legmagasabb a termékenység: átlagosan egy nőre megközelítőleg 5 gyermek jut. Európa népessége a vizsgált időszakban mindig az alacsony termékenységű földrészek közé tartozott, az 1970-es évek elejéig azonban még reprodukálta magát. Azóta tovább csökkent e mutató értéke, és jelenleg Európa a legalacsonyabb termékenységű földrész, mélyen a reprodukciós szint alatti termékenységgel (1,54 gyermek).

1. tábla

A teljes termékenységi arányszám* földrészenként

Földrészek	1950–1955	1960–1965	1970–1975	1990–1995	2005–2010
Afrika	6,60	6,70	6,66	5,71	4,88
Ázsia	5,83	5,76	4,99	2,96	2,25
Európa	2,67	2,56	2,17	1,57	1,54
Latin-Amerika és Karib-szigetek	5,86	5,95	5,02	3,02	2,30
Észak-Amerika	3,35	3,42	2,01	2,00	2,02
Ausztrália és Óceánia	3,84	3,95	3,23	2,49	2,47
Világ	4,97	5,02	4,44	3,04	2,53

* Azt fejezi ki, hogy az adott év kor szerinti születési gyakorisága mellett egy nő élete folyamán hány gyermeknek adna életet.

Forrás: World population prospects: The 2012 Revision.

Halandóság, várható élettartam

A termékenység mellett a halandóságnak is fontos szerepe van a világ népességszámának alakulásában. A csökkenő termékenység kevesebb újszülöttet és alacsonyabb átlagos gyermekszámot jelent, a halandóság javulásával viszont a kevesebb gyermek hosszabb ideig él. A születéskor várható átlagos élettartam 1950 és 2010 között közel 22 évvel emelkedett, világméretben megközelítette a 69 életévet. A legjelentősebb növekedés Ázsiában és Latin-Amerikában történt, ahol 28, illetve 22 évvel élnek tovább az emberek, mint hatvan évvel korábban. A legkisebb mértékben Európa és Észak-Amerika születéskor várható élettartama emelkedett, ott a múltban és jelenleg is a legmagasabb ennek a mutatónak az értéke.

2. tábla

A születéskor várható átlagos élettartam földrészenként

Földrészek	1950–1955	1970–1975	1990–1995	2005–2010
Afrika	37,4	46,5	48,9	55,6
Ázsia	42,2	57,7	65,4	70,3
Európa	63,6	70,6	72,6	75,3
Latin-Amerika és Karib-szigetek	51,4	61,0	66,9	73,4
Észak-Amerika	68,6	71,4	75,8	78,4
Ausztrália és Óceánia	60,4	66,4	72,5	76,8
Világ	46,9	58,8	64,8	68,7

Forrás: World population prospects: The 2012 Revision.

Földrészenként igen jelentősek az eltérések. Egy afrikai újszülött közel 23 évvel kevesebb életévet remélhet, mint egy észak-amerikai csecsemő, a különbség viszont mérséklődött, az 1950-es évek elején még 31 év volt az eltérés. A magasabb termékenység kedvezőtlenebb halandósági viszonyokkal párosul, és fordítva. Ez különösen a csecsemő- és gyermekhalandóság mértékében mutatkozik meg, aminek igen jelentős szerepe van a születéskor várható élettartam alakulásában. Egy afrikai vagy ázsiai újszülött jelenleg jóval nagyobb eséllyel éri el a tizenéves vagy a felnőttkort, mint évtizedekkel korábban, mindemellett a különbségek még így jelentősek. Afrikában ezer újszülött közül 73 nem éri meg egyéves korát, Európában vagy Észak-Amerikában viszont ennek csak kevesebb mint egytizede (7 gyermek).

Nemzetközi vándorlás

A nemzetközi vándorlásnak a világ népességének alakulására nincs, az egyes földrészek vagy országok népességszám-változására viszont számottevő hatása lehet. A földrészek kibocsátó vagy befogadó jellege jelentősen változott az elmúlt évtizedekben. Ázsia az 1950-es és az 1960-as években még a befogadó földrészek közé tartozott, Európából viszont az 1950-es években többen távoztak, mint amennyien más földrészből érkeztek. Észak-Amerika hosszú időszakon keresztül első számú célállomása volt a nemzetközi vándorlásnak, és vezető szerepet játszott mint befogadó kontinens. Jelenleg is Észak-Amerika és Európa a két legjelentősebb befogadó földrész, de az ezredfordulót követő évtizedben már Európa számított az első számú célállomásnak a földrészek közötti nemzetközi vándorlásban. Európa vándorlási egyenlege (a földrészre bevándorlók és az azt elhagyók számának különbsége) 2000 és 2010 között megközelítette az évenkénti 1,9 millió főt, vagyis Európa népessége évenként ennyivel gyarapodott a nemzetközi vándorlásnak köszönhetően. Ugyanebben az időszakban Észak-Amerikának mintegy 1,3 millió volt az évenkénti pozitív vándorlási egyenlege. A legnagyobb kibocsátó kontinensek ebben az időszakban Ázsia és Latin-Amerika

voltak, évenként mintegy 1,8, illetve 1,2 millió fővel. Ezek a számok nem tartalmazzák a földrészeken belüli vándorlást, ami sokszorosát teszi ki a földrészek közötti vándorlásnak.

3. tábla

Évenkénti átlagos vándorlási egyenleg földrészenként

(ezer fő)

Földrészek	1950–1960	1960–1970	1970–1980	1980–1990	1990–2000	2000–2010
Afrika	-101	-185	-487	-501	-443	-388
Ázsia	116	12	-319	-294	-1 334	-1 780
Európa	-427	41	414	525	960	1 866
Latin-Amerika és Karib-szigetek	-80	-318	-439	-708	-707	-1 155
Észak-Amerika	403	324	792	880	1 438	1 282
Ausztrália és Óceánia	89	126	39	98	87	175

Megjegyzés: - kibocsátó, + befogadó földrészek.

Forrás: World population prospects: The 2012 Revision.

Jövőbeli kilátások

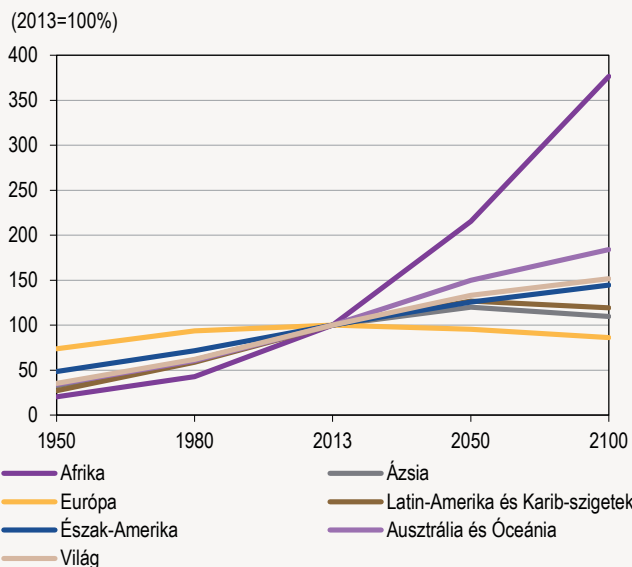
Népeségnövekedési hipotézisek

A világ jövőbeli népességszámának alakulása a születések és a halálozások számának becslésén alapulnak. A születések számát az egy nőre jutó átlagos gyermekszám, a halálozásokat a születéskor várható átlagos élettartam alapján becslik. Általában több változatban készítik el a becsléseket, amelyekben szerepel egy alacsony, egy közepes és egy magas változat, de gyakori az ún. konstans változat is, ami a jelenlegi demográfiai mutatók jövőbeli változatlanóságát feltételezi. A becslések valóságartalma a hipotézisek megbízhatóságától, illetve azok megvalósulásának esélyeitől függ. A leggyakrabban a közepes változatot használják, úgymint a legnagyobb valószínűséggel megvalósuló változat eredményeit. Az ENSZ 2013-ban tette közzé legutóbbi becslését, amely századunk végéig vetíti előre a világ népességének várható alakulását. A közepes változat szerint lassuló ütemben, de tovább növekszik Földünk népességszáma, a 2060-as évek elején 10 milliárd fölé emelkedik, és az évszázad végén megközelíti a 10,9 milliárd főt. Ezek szerint a népességnövekedés nem áll meg századunk végéig, csak jelentősen csökken, a jelenlegi 80 millióról évenkénti 10 millió fölé.

Az egyes földrészek népességszámában várhatóan további radikális változások mennek végbe a század végéig. Afrika népessége folyamatos emelkedéssel a jelenleginek 3,8-szeresére nő, és megközelíti a 4,2 milliárd főt. Ázsia továbbra is a legnépesebb földrész marad (4,7 milliárd fő), de ez már egy csökkenő létszámot jelent a 2050-ben tetőző mintegy 5,2 milliárdhoz képest. Észak-Amerika népessége ugyancsak folyamatos emelkedéssel a jelenleginek 1,4-szeresére növekszik (513 millió fő). Európa az egyetlen földrész, ahol a jelenleginél alacsonyabb népességszámot (mintegy 640 millió fő) prognosztizál az előrejelzés.

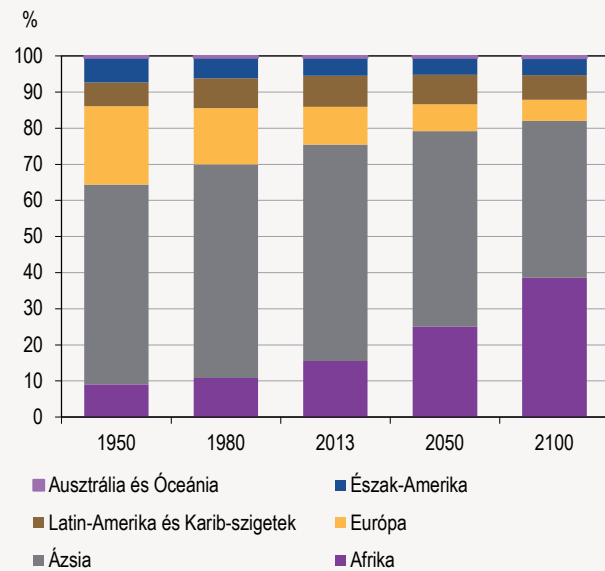
3. ábra

A világ népességfejlődése földrészenként

4. ábra

A világ népességének megoszlása földrészenként

Előrebecslés: közepes változat.

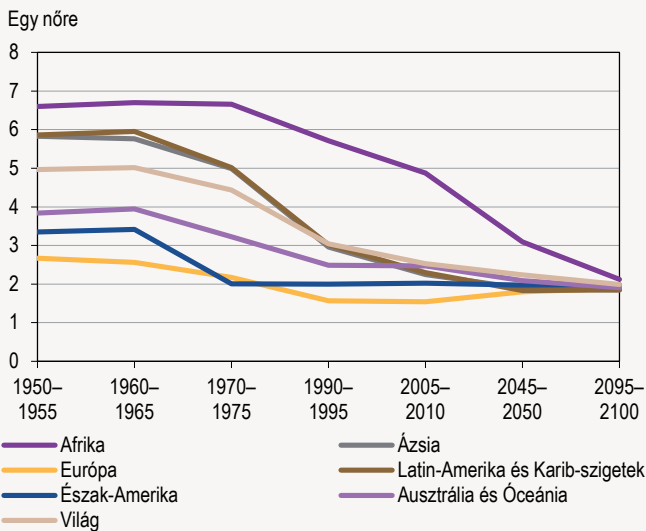
Forrás: World population prospects: The 2012 revision.

Termékenységi kilátások

A világ népességnövekedése a termékenység szintjének további csökkenésével párhuzamosan megy végbe. Az előrejelzés szerint az egy nőre jutó átlagos gyermekszám a reprodukciós szint alá, 1,99-ra csökken a század végére. Ez nem jelenti automatikusan a népességnövekedés megállását, mert a korábban született nagyobb létszámú nemzedékek reprodukciós szint alatti termékenység mellett is több gyermeket hoznak még világra, mint ahányan a javuló halandóság mellett elhunynak. A termékenység szintjének meghatározó szerepére utal az a megállapítás, miszerint a közepes változat esetében, 0,5 gyermekkel magasabb termékenység mellett 16,6 milliárd főre emelkedhet a világ népessége, 0,5 gyermekkel alacsonyabb egy nőre jutó gyermekszám mellett viszont ennek kevesebb mint felét, 6,8 milliárd főt tehet ki a század végén. Az egyes földrészek termékenysége a hipotézis szerint erősen konvergál egymáshoz, csupán Afrika termékenységi szintje lenne a reprodukciós szinten, a többi földrészé különböző mértékben, de mind az alá esne. Feltűnő az előrejelzésben, hogy a jelenlegihez képest csak Európa termékenységi szintje emelkedne, a többi földrészé mind csökkenne a 21. század végére. Ugyanakkor a növekvő termékenység mellett is Európa lenne az egyetlen földrész, amelynek népessége mérséklődik a jelenlegihez képest.

5. ábra

A teljes termékenységi arányszám tényleges és becsült* értékei földrészenként

* Közepes változat.

Forrás: World population prospects: The 2012 revision.

Az ENSZ mellett más intézmények és tudományos műhelyek is készítettek népesség-előrejelzéseket. Például a Wittgenstein Centre kutatóinak legutóbb közzétett becslése² egy új dimenziót, a képzettség szintjét is bevonja a népesség-előrejelzés változói közé. Az iskolai végzettség szintjének emelkedése tudatosabb családtervezéssel és csökkenő termékenységgel párosulhat a kevésbé fejlett országokban is, és ez lassíthatja a világnépesség növekedési ütemét. Az előrejelzés közepes változata szerint a világ népességszáma már 2060 és 2080 között elérné maximális lélekszámát (9,4 milliárd fő), majd az évszázad végére 9 milliárd főre csökkenne.

A várható élettartam alakulása

Az ENSZ-előrejelzés a halandóság csökkenésével és a születéskor várható átlagos élettartam további emelkedésével számol a század végéig, eszerint a jelenlegi mintegy 69 évvel szemben 82 évre nőne a mutató értéke.³ A legjelentősebb emelkedés Afrikában és Latin-Amerikában történne, ahol egy újszülött 21,5, illetve 14,5 évvel magasabb élettartamot remélhet majd szüle-

tésekor, mint jelenleg. Az előrejelzés szerint a földrészek közötti különbség jelentősen mérséklődik, így a jelenlegi mintegy 23 évvel szemben 12 évre csökken a születéskor várható átlagos élettartam különbsége a legmagasabb értéket képviselő Észak-Amerika (89 év) és a legalacsonyabb értékkel rendelkező Afrika között (77 év). A csecsemőhalandóság világviszonylatban egyötödére esik a század végéig, de ennél is nagyobb mértékű visszaeséssel számolnak Afrika, Ázsia és Latin-Amerika esetében.

4. tábla

A születéskor várható átlagos élettartam tényleges és becsült* értékei földrészenként

Földrészek	1990–1995	2005–2010	2045–2050	2095–2100
Afrika	48,9	55,6	68,9	77,1
Ázsia	65,4	70,3	76,9	83,0
Európa	72,6	75,3	81,3	87,9
Latin-Amerika és Karib-szigetek	66,9	73,4	81,8	87,9
Észak-Amerika	75,8	78,4	83,7	89,0
Ausztrália és Óceánia	72,5	76,8	81,7	86,6
Világ	64,8	68,7	75,9	81,8

* Közepes változat.

Forrás: World population prospects: The 2012 Revision.

A nemzetközi vándorlás jövője

A nemzetközi vándorlásra vonatkozó előrejelzést a legbizonytalanabb tényezőnek tartják az ENSZ szakértői, így csak 2050-ig vetítik előre a hipotéziseket. Ezek szerint századunk közepéig mérséklődik a földrészek közötti vándorlás intenzitása, a jelenlegi évenkénti 3,3 millió főről 2,3 millió főre. A két legnagyobb befogadó földrész változatlanul Európa és Észak-Amerika marad, de ismét utóbbi válik az elsődleges vándorlási célállomássá. Ennek oka az, hogy az előrejelzés szerint Európa vándorlási egyenlege a jelenleginek a felére esik, Észak-Amerikáé viszont lényegében a jelenlegi szinten marad a század közepéig. A kibocsátó földrészek között egyedül az Afrikából történő nemzetközi vándorlás nő, a többi földrészé mérséklődik. A legnagyobb kibocsátó földrész változatlanul Ázsia és Latin-Amerika marad.

5. tábla

Az évenkénti átlagos vándorlási egyenleg tényleges és becsült* értékei földrészenként

Földrészek	1990–2000	2000–2010	2010–2020	2020–2030	2030–2040	2040–2050
Afrika	–443	–388	–484	–497	–499	–498
Ázsia	–1334	–1780	–1397	–1256	–1245	–1233
Európa	960	1 866	1 119	935	916	905
Latin-Amerika és Karib-szigetek	–707	–1155	–609	–533	–525	–526
Észak-Amerika	1 438	1 282	1 220	1 200	1 200	1 200
Ausztrália és Óceánia	87	175	151	152	153	153

* Közepes változat.

Megjegyzés: – kibocsátó, + befogadó földrészek.

Forrás: World population prospects: The 2012 Revision.

² World Population and Human Capital in the 21st Century: Population Network Newsletter, No.46, Spring 2015, Wolfgang Lutz, Editor.

³ Az adatok a mindkét nembeli népességre vonatkoznak. A nők várható élettartama meghaladja a férfiakét. Az előrejelzés a nemek közötti különbség mérséklődésével számol a század végéig.

Az Európai Unió népessége

Gyarapodó és csökkenő népességű tagországok

Az EU-28 népessége 2014. január 1-jén 506,8 millió fő volt, 1,7 millióval több az egy évvel korábnál. A népességnövekedés 1960 óta töretlen, összességében az elmúlt több mint fél évszázadban 100,1 millió fővel gyarapodott az unió népességének lélekszáma. 2013-ban közel 5,1 millió gyermek született, mintegy 156 ezerrel kevesebb, mint az előző évben. Az elmúlt tíz évet tekintve 2009-ben született a legtöbb gyermek (közel 5,5 millió), azóta a születésszám csökkenése megközelítette a 400 ezret. A halálozások száma 2013-ban közel 5,0 millió fő volt, 16 ezerrel kevesebb az egy évvel korábbihoz képest. A születések és halálozások egyenlegeként mintegy 82 ezer fővel gyarapodott a népesség lélekszáma, ez az összes növekedés kevesebb mint 5 százaléka. Más szóval az 1,7 milliós gyarapodás 95,2 százaléka a nemzetközi vándorlás pozitív egyenlegéből adódott.

2013-ban az EU-28 országainak felében a halálozások száma meghaladta a születéseket, vagyis természetes fogyást regisztráltak. A 14 csökkenő létszámú ország közül 10 az újonnan csatlakozott közép-kelet-európai országok közül került ki, a korábbi tagállamokból Németország, Olaszország, Portugália és Görögország tartozik ide. A 2004 óta csatlakozott országok közül csak Szlovéniában és Szlovákiában haladta meg a születések száma a halálozásokét. A legnagyobb mértékű természetes fogyást Bulgáriában, Lettországon, Litvániában és Magyarországon regisztrálták, a születések és halálozások pozitív egyenlegeként Írország, Ciprus, Luxemburg és Franciaország népessége gyarapodott jelentős mértékben.

A nemzetközi vándorlás egyenlege 15 tagországban volt pozitív. 13 országot többen hagytak el, mint amennyien oda bevándoroltak. A legnagyobb mértékű vándorlási többlete Olaszországnak és Luxemburnak volt, ahol minden ezer lakosra 20 bevándorló jutott, de jelentős vándorlási többlettel rendelkezett Málta, Svédország, Ausztria és Németország is. A nemzetközi vándorlásból adódó népességszám-vesztéség Cipruson, Lettországon és Görögországon volt a legjelentősebb, ugyanakkor szá-

mottevő negatív vándorlási egyenleget regisztráltak Litvániában, Írországon és Spanyolországban is.

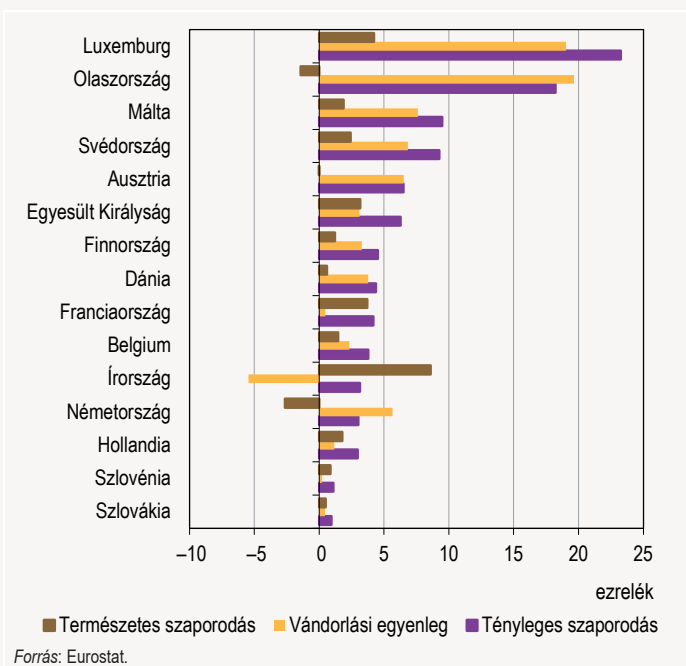
A vándorlási többlet egyes országokban ellensúlyozni tudja a természetes fogyásból származó népességcsökkenést. Jó példa erre Németország és Olaszország, ahol a népesség lélekszáma ténylegesen gyarapodik a magas pozitív vándorlási egyenleg következtében. Cipruson viszont ennek ellenkezője igaz, ahol a nagymértékű elvándorlás miatt csökken a népesség, jóllehet a születések és a halálozások egyenlegeként gyarapodnia kellene. Összességében az EU-28 tagállamai közül 13-ban ténylegesen csökkent, 15 országban pedig nőtt a népesség 2013-ban.

Termékenységi jellemzők

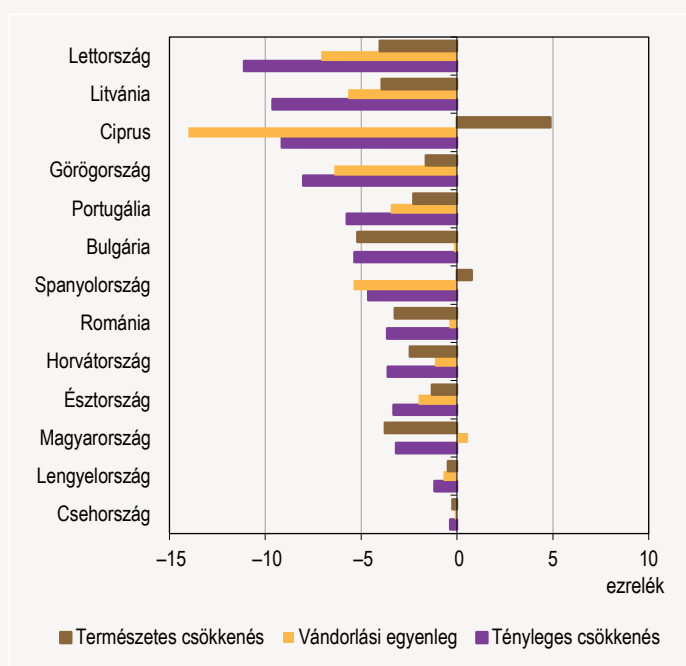
Az EU-28 tagállamainak termékenységi szintje az ezredfordulót követő évtizedben emelkedett, és a 2001. évi 1,46-ról 2010-ben 1,62-ra nőtt az egy nőre jutó átlagos gyermekszám.⁴ Az ezt követő csökkenéssel 2013-ban 1,55-ra esett. Az egyes tagállamokat tekintve meglehetősen nagyok az eltérések, de közös jellemzője a termékenységnek, hogy egyik országban sem éri el a reprodukciós szintet. A különbségeket leginkább azzal lehet jellemezni, hogy mennyire marad el vagy közelíti meg termékenység az egyszerű reprodukcióhoz szükséges átlagos gyermekszámot (2,1 gyermek egy nőre). Franciaország és Írország helyzete a legkedvezőbb (2,0-hez közeli átlagos gyermekszám), de figyelemre méltó Svédországi és az Egyesült Királysági is (1,8 és 1,9 közötti termékenység). Az uniós átlagnál alacsonyabb termékenysége 17 tagországnak volt 2013-ban, közülük az ún. extrém alacsony termékenységi kategóriába három ország: Portugália, Spanyolország és Lengyelország tartozott. A demográfusok szerint az 1,3 alatti termékenység igen veszélyes az adott népességre nézve, mert tartós megmaradása gyors, jelentős és visszafordíthatatlan népességcsökkenési folyamatot indíthat el. Az ezredfordulót követően számos uniós tagország, köztük Magyarország is tartozott már több-kevesebb ideig ebbe a termékenységi kategóriába. A 2013. évi adatok szerint hazánk az EU-28 országok alsó negyedébe tartozik a termékenység szintjét tekintve.

6. ábra

Ténylegesen szaporodó EU-országok, 2013

Ténylegesen fogyó EU-országok, 2013

⁴ Teljes termékenységi arányszám.

A teljes termékenységi arányszám az EU országokban, 2013

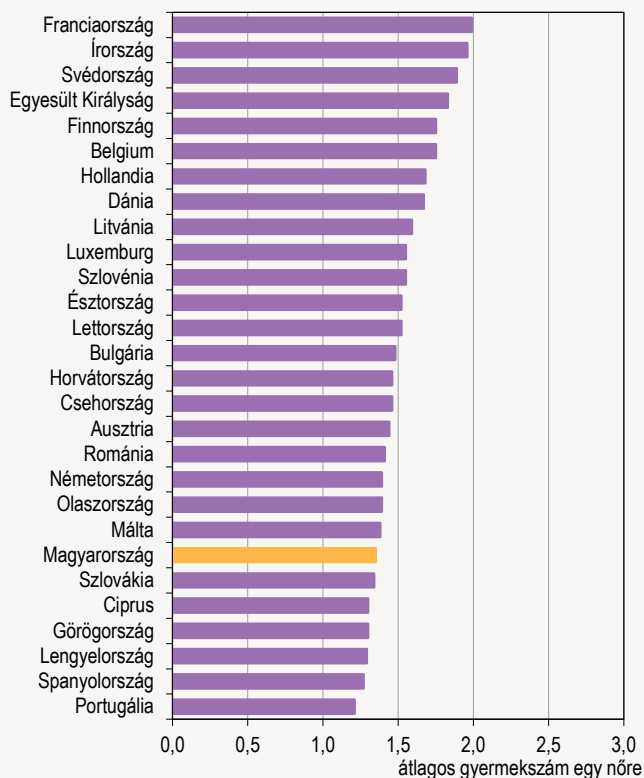
7. ábra

Halandósági viszonyok

A mindkét nembeli születéskor várható átlagos élettartam 2,5 évvel, 79,6 évre emelkedett 2002 és 2012 között az EU-28 országában. A férfiak halandósága nagyobb mértékben javult, mint a nőké, így mérséklődtek a nemek szerinti különbségek. A nők átlagosan 82,4 évet remélhetnek születésükkor, 5,6 évvel többet, mint a férfiak (76,8 év). Az ezredfordulót követően nemcsak a nemek, de a tagországok közötti különbségek is csökkentek, de még így is jelentősek. A legkedvezőbb női várható élettartammal rendelkező spanyol csecsemők átlagosan 7,2 évvel magasabb életévet remélhetnek születésükkor (85,3 év), mint a hasonló nemű újszülöttek Bulgáriában (78,1 év). A férfiaknál ennél jóval nagyobb a különbség a két szélső érték között: egy olasz fiú újszülött 2013-ban átlagosan 11,7 évvel több életévre számíthatott (79,5), mint egy azonos nemű csecsemő Litvániában (67,8 év). Az egyes tagországok sorrendjében történtek változások az ezredfordulót követően, ami viszont nem változott, hogy mindkét nem esetében a legalacsonyabb várható élettartammal rendelkező 8–10 ország mind a közép-kelet-európai országok közül kerül ki. A legmagasabb várható élettartammal rendelkező országok lakosai főleg a mediterrán éghajlatú övezetben élnek, ez különösen a spanyol, a francia, az olasz, a máltai, a ciprusi és a görög nőket jellemzi. A férfiaknál a legjobb hat közé a mediterrán országok mellett már két északi állam, Svédország és Luxemburg is bekerült (79 év feletti születéskor várható átlagos élettartam). Az ezekben az országokban élő fiúk vagy férfiak magasabb élettartamot remélhetnek születésükkor, mint a magyar leányok, asszonyok. 2013-ban a magyar férfiak az ötödik, a nők a negyedik legalacsonyabb várható élettartammal rendelkeztek az EU-28 tagországai között.

Az EU-28 népességének jövője

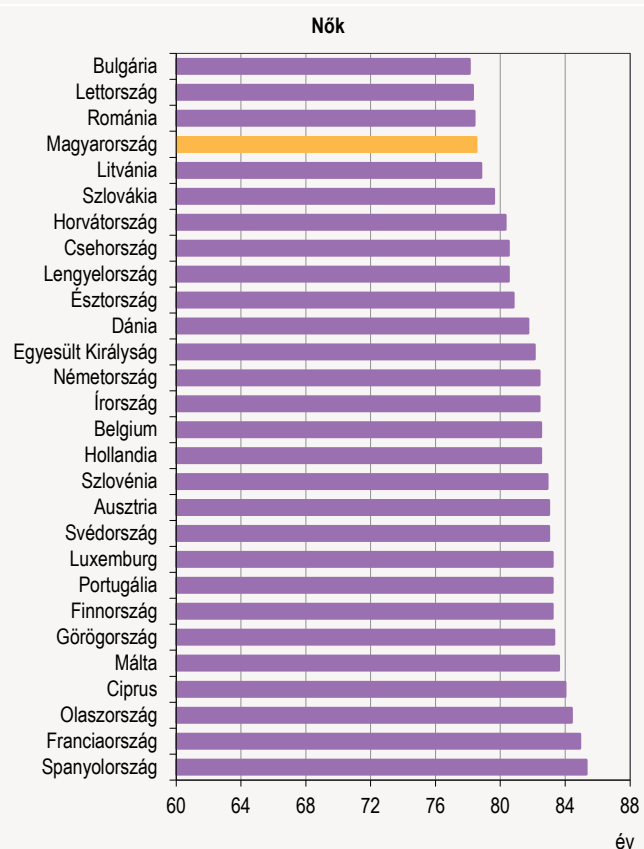
Az Eurostat népességprognózisának fő változata 2080-ig becsli előre az unió országainak népességét. Az eredmények szerint az EU-28 népessége századunk közepéig fokozatosan növekszik, 2050-ben 525,5 millió főt tesz ki, majd ezt követően lassú csökkenésbe megy át, és 2080-ra 520 millió főre mérséklődik. Ez még mindig magasabb, mint az előrejelzés kezdetén

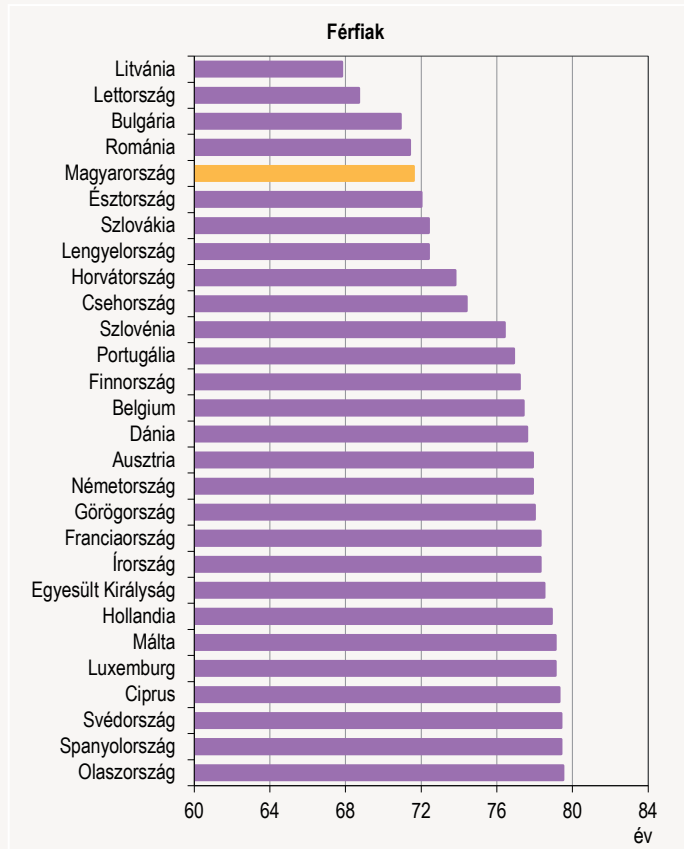
Forrás: Eurostat.

Születéskor várható élettartam az EU országokban, 2013

8. ábra

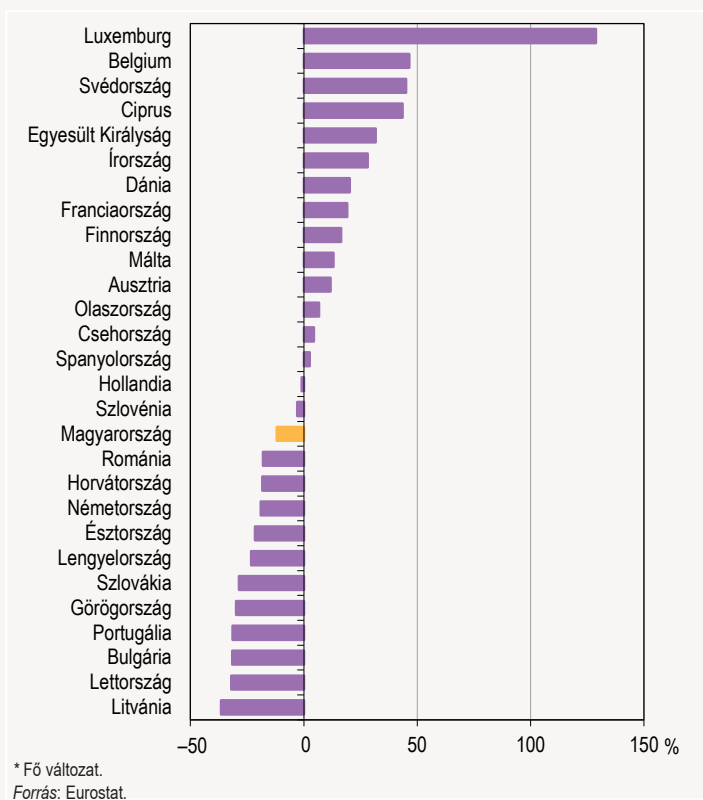
Forrás: Eurostat.

számított 508 milliós népességszám. Az egyes országokat tekintve igen változatos a kép a népességgyarapodás, illetve -fogyás mértékét illetően. A jelenleg csökkenő országok döntő többségében az előrejelzési időszak végéig apadna a népesség száma, a legnagyobb mértékben (több mint 30 százalékkal) Litvániában, Lettorszában, Bulgáriában és Portugáliában. Jelentős, 20–30 százalék közötti népességcsökkenést prognosztizálnak Görögországban, Szlovákiában, Lengyelországban és Észtországban. Magyarország népességét 18 százalékos csökkenés mellett 8,7 millióra becsli az Eurostat 2080-ra, ezzel az EU-28 országok rangsorában változatlanul a középmezőnyben foglalnánk helyet. A gyarapodó országok között Luxemburg, Belgium és Svédország állnak az élen, de jelentős népességnövekedésre számíthat az Egyesült Királyság, Írország, Dánia és Franciaország, valamint Finnország és Ausztria is. E számítások szerint Németország már nem lenne az unió legnépesebb tagországa, hanem a 65 millió körüli népességgel az Egyesült Királyságot és Franciaországot követően a harmadik helyen állna, a hasonló lélekszámú Olaszországgal együtt.

9. ábra

Az EU-28 országainak becsült* népességszám-változása 2015 és 2080 között

* Fő változat.
Forrás: Eurostat.

⁵ A nemzetközi vándorlásból adódóan nincs népességtöbblet vagy -hiány.

A termékenység szintjét az unió egészét és az egyes országokat tekintve is emelkedő irányzatának becsli az Eurostat, de egyik tagországban sem érné el a reprodukcióhoz szükséges átlagos gyermekszámot. Az ehhez a szinthez jelenleg közel álló Írorszában, Franciaországban és Svédországban mérsékelt csökkenést, az Egyesült Királyságban pedig a jelenlegivel azonos szintű termékenységet prognosztizálnak a szakértők. Ezek az országok a maihoz hasonlóan az unió legmagasabb termékenységgű országai maradnának. A magyar termékenység az előrejelzés szerint lassú, de folyamatos emelkedés mellett a 2015. évi 1,42-ről 1,76-ra nőne 2080-ra. Ezzel valamit javítanánk jelenlegi helyzetünkön az EU-28 rangsorában.

A termékenység növekedése mellett a halandóság javulásával és a születéskor várható átlagos élettartam emelkedésével számol az Eurostat. Valamennyi uniós országban és mindkét nem esetében emelkedne a születéskor várható élettartam értéke, ami az országok és a nemek közötti különbség csökkenésével párhuzamosan zajlana. A férfiaknál az előrejelzés szerint az Olaszország és Litvánia közötti 2013-ban mért 11,7 évi különbség csaknem a negyedére, 3 évre mérséklődne 2080-ra. A nőknél a 2013. évi 7,2 évi különbség Spanyolország és Bulgária között 2,5 évre csökkenne az előrejelzett időszak végéig. Az országok rangsorában nem történnének jelentős változások. Magyarország változatlanul az alacsony várható élettartamú országok között foglalna helyet a férfiaknál a hatodik, a nőknél a negyedik legalacsonyabb értékkel, de a jelenleginél 13, illetve 10,5 évvel magasabb születéskor várható átlagos élettartammal.

Az Eurostat készített egy migráció nélküli előrejelzést is az EU-28 országainak népességszám-alakulására. Ez a változat arra keresi a választ, hogyan változna az unió népességszáma, ha 2015-től a vándorlási egyenleg zérus lenne.⁵ Ebben az esetben folyamatos csökkenés mellett az unió népességének lélekszáma a 2014. évi 506,8 millióról 399,2 millióra esne 2080-ra. Nemzetközi vándorlás nélkül az EU-28 országai közül 25 országban a jelenleginél alacsonyabb lenne a népességszám az előrejelzés időszakának végéig. A legnagyobb mértékű visszaesés Portugália, Németország, Görögország, Spanyolország és Olaszország népességét érintené, 35 és 40 százalék közötti népességszám-csökkenéssel. Természetes szaporodást, vagyis a jelenleginél valamivel magasabb népességszámot csak Írország, Franciaország és az Egyesült Királyság népessége érne el, de viszonylag kismértékű lenne a vándorlás nélküli népességszám-csökkenés Svédországban, Dániában és Belgiumban is. A prognózis szerint Magyarország népessége a jelenleginél közel 30 százalékkal lenne kevesebb, és 7 millió fő alá (6,9 millióra) esne 2080-ra.

Elérhetőségek:

kommunikacio@ksh.hu

Információs szolgálat

Telefon: (+36-1) 345-6789

www.ksh.hu